

IN MEMORIAM

Мирослав Јовановић
(1962 – 2014)

У среду 8. јануара 2014. преминуо је Мирослав Јовановић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду. За мање од шест мјесеци напустили су нас учитељ и ученик, професори Андреј Митровић и Мирослав Јовановић. Историјску науку задесио је немјерљив губитак.

Иако је припадао средњој генерацији српских историчара, биографија професора Мирослава Јовановића је изузетно богата. Дипломирао је 1988. године на Филозофском факултету у Београду. Већ слједеће године, професор Андреј Митровић доводи га на мјесто асистента приправника на Катедри за Општу савремену историју. Препознавши радну дисциплину, жељу за знањем, радозналост и креативност, поштење и етичност, професор Митровић је отворио пут за развој научника, који ће оставити дубок траг у савременој српској историографији.

Научни пут Мирослава Јовановића започет те 1989. године, био је посвећен историји Совјетског Савеза, али и историји руских избјеглица на Балкану. Већ први избори тема су говорили много и о научнику и о човјеку. Бавећи се историјом СССР-а у вријеме када она није била популарна, када се диљем Европе славио крах те државе и њене идеологије, показао је да популарно, „лако“ и брзо неће бити карактеристике његовог рада. Овакав приступ је још више наглашен избором магистарске, али и докторске теме, посвећених руским избјеглицама у

Краљевини СХС и на Балкану. Важне, али „сакривене“ теме, често изобличене наслагама идеолошког, недовољно познате и истражене говориле су да се определијели за тежи пут, пут одрицања и напорног рада, али пут достојан науке. И све то у околностима изразитог осиромашења и државе и друштва, у годинама када је свака посвећеност науци трпила велика искушења. И управо тада, 1993. године, одбранио је своју магистарску тезу и био изабран за асистента на Катедри за Општу савремену историју. На овој Катедри ће докторирати 2001. године, и од 2012. бити у звању редовног професора.

Научни опус професора Јовановића обухвата 8 монографија, 10 збирки историјских извора, 80 научних радова и прилога објављених на разним свјетским језицима. Био је уредник 9 научних издања објављених у земљи и иностранству. Међутим, пука квантификација његовог рада неће много значити, ако се не узму у обзир научни пробоји, утицај и значај, који су овим радовима остварени, не само у оквиру српске историографије. Већ је назначено да је своја прва истраживања посветио проблемима руске емиграције у Краљевини СХС и на Балкану. Књиге *Досељавање руских избеглица у Краљевину СХС 1919–1924* (Београд 1996) и *Руска емиграција на Балкану 1920–1940* (Москва 2005, Београд 2006) донијеле су му репутацију међународно признатог стручњака у овој области. Кругу тема о српско-руским односима припада и његова посљедња књига *Срби и Руси 12–21. век. Историја односа* (Београд 2012). Значај тема које је обрађивао у својим истраживањима, као и квалитет постигнутих закључака, омогућили су му да изађе из оквира српске историографије и постане признат и уважен стручњак и у руској историографији. О том свједоче бројна предавања које је држао на Историјском факултету Московског државног универзитета, сарадња са најзначајнијим институцијама као што су Архив Москве, Главна архивска управа Москве, чланство у међународној редакцији часописа *Русский сборник* (Москва). И поред посвећености историји СССР и српско-руским односима професор Јовановић није запостављао ни теме од изузетног значаја за историју Србије и Југославије. За културну историју Срба значајна је његова књига *Језик и друштвена историја. Друштвеноисторијски оквири полемике о српском књижевном језику* (Београд 2002), док су модерној историји Србије и њеном развоју посвећени наслови *Србија 1804–2004: три виђења или позив на дијалог* (Београд 2005, са Љ. Димићем и Д. Стојановић) и *Србија 1804–2004: 200 година развоја оптерећеног дисконтинуитетима – седам теза* (Београд 2006). Од посебног значаја је његов рад на анализи савремене српске историографије, њених домета и ограничења, које је

обухватио у монографији *Криза историје: српска историографија и друштвени изазови краја 20. и почетка 21. века* (Београд 2009, са Р. Радићем). Сви ови наслове свједоче о истраживачу широких тематских интересовања, научнику са дубоким схватањем и познавањем методологије и теорије науке, посвећеном научној истини, али и човјеку довољно храбрим да се ухвати у коштац са непознатим и непопуларним.

Упоредо са научним радом, посвећено, занемарујући напоре, професор Јовановић радио је на развоју академских и научних институција и свугдје је стигао да остави снажан печат. Није хтио себи да дозволи да буде салонски критичар, већ је личним примјером, огромним трудом и несебичним ангажовањем, увијек бескомпромисно хтио да покаже да може и другачије. Био је редовни професор Универзитета у Београду и Бањој Луци, директор Одељења за историју Андрићевог института у Вишеграду, оснивач и управник Центра за савремену историју Балкана и Центра за руске студије Филозофског факултета у Београду, председник Управног одбора Архива Србије и члан Управног одбора Института за новију историју Србије. Био је и један од оснивача Удружења за друштвену историју, као и Годишњака за друштвену историју (Београд). Био је члан редакција неколико стручних часописа.

Поред огромног ангажовања, богате библиографије, професор Мирослав Јовановић је изнад свега био управо професор, Учитељ. Непосредан у контакту са својим студентима пружао им је невјеројатно много, али је и тражио много. Инсистирао је на раду, посвећености, али изнад свега на етичности. Заузврат им је омогућавао да кроз предавања истакнутих научних имена из Русије и балканских земаља, преко студијских путовања у Бугарску, Румунију и Русију и кроз студентске радионице са често провокативним темама, чују нове приступе и другачија тумачења. Постдипломске студије под менторством професора Јовановића биле су посебно искуство. Брижно и ненаметљиво, сатима ако је потребно, усмјеравао је сваког постдипломца. Није нудио готова рјешења, напротив, инсистирао је на самосталном трагању у којем би пружао снажан ослонац. Широког знања и истанчаног смисла за хумор, уливао је својим ученицима огромно самопоуздање, а рад на комплексним питањима претварао у велико задовољство.

Због свега оног што је био, али и због свега оног што је још могао да буде, његов одлазак оставља огромну празнину. Сви који су га познавали и имали срећу да раде са њим остају захвални на свему.

Хвала професоре!

Иван Обрадовић